AVANTI

Et kommunikasjon – og velværetilbud for mennesker med utviklingshemning

Jeg er på besøk i Trondheim, nærmere bestemt på Avanti Team, en avdeling av Dagtilbud Østbyen. Hvem kunne forestille seg at i en sterkt trafikkert gate, i et vanlig murhus, gjemmer seg et unikt dagtilbud? Unike tilbud forutsetter unike folk og i Trondheim er de heldig å ha Danica Ivulic – Chattel, som med sin genuine interesse for mennesker med store funksjonhemninger og spesielle kompetanse har klart å overbevise kommunen om at et tilbud som

Snozelens historikk

Snoezelen har sitt utspring i Holland der det ble startet med tilrettelegging av et miljø som skulle bidra til avstressing og avslapning. I starten var dette tiltenkt travle stressede forretningsfolk slik at de skulle få oppleve avstressing og avslapning for derigjennom å få overskudd til å fortsette sin travle hverdag. Slik ble Snoezelen i starten tilrettelagt for å være en passiv rekreasjon, et slags «døseaspekt». Selve ordet – Snoezelen – betyr egentlig ingenting, det er sammensatt av ordene sniffing og doozen og begrepet Snoezelen var skapt.

Etter hvert ble Snoezelen stadig utviklet i retning fra å være et sensorisk tilrettelagt miljø som inviterer til avslapning og velvære til også og bli brukt til aktiv rekreasjon. Det vil si at Snoezelen åpnet mulighetene til utforskning og egenaktivitet. Fra å være travle forretningsfolks «lynavleder» ble etter hvert Snoezelen tatt i bruk og tilrettelagt for mennesker med forskjellige typer handikap og ulike typer hjelpebehov – og med godt resultat!

Generelt om Snoezelen

Snoezelen er ment å stimulere sanser som syn, hørsel, lukt, bevegelse og berøring som skaper ro og stimulerer til nysgjerrighet. Snoezelen berører menneskets emosjonelle sanser på en svært spesiell og annerledes måte, eller som det er beskrevet i faglitteraturen: «A different kind of world».

Det kan i dag vises til gode, og i enkelte tilfeller oppsiktsvekkende resultater, i anvendelse av Snoezelen for alle typer mennesker, fra travle forretningsfolk til mennesker med ulike diagnoser. Eksempelvis kan nevnes psykisk utviklingshemmede, autister, mennesker med store atferdsavvik – utagering/kontrolltap/voldsatferd. Også for mennesker med psykiatriske diagnoser er Snoezelen blitt anvendt med oppsiktsvekkende resultater.

Det som helt klart er bevist gjennom bruk av Snoezelen er at den påvirker sansene på en måte som ellers er vanskelig å få tak på. Det som også er viktig er at Snoezelen har bidratt til å tydeliggjøre hvordan hjelperne (personalet) kan bli flinkere til å observere endringer i syn, hørsel, bevegelser, atferd o.l. noe som klart bidrar til å øke livskvaliteten for de brukerne vi er satt til å hjelpe. Det er også viktig med et tverrfaglig samarbeid for å kunne lykkes med bruken av Snoezelen. Snoezelmiljøet er et miljø som stadig kan endres og utprøves, det er ikke ment å være en fast institusjon, men å stadig være i utvikling.

Avanti er riktig, viktig og veldig nyttig. Sammen med Danica arbeider Brit Ness med Snoezel, Ann Karin Wisth med velvære og soneterapi og Nalini Liynaarachchi med bevegelse og musikk.

Avanti er en avdeling, men på grunn av de ikke helt tilpassede lokalene, blir i praksis avdelingen delt i inngangspartiet. På den ene siden er det stort oppholdsrom med kjøkkenkrok, et lite bibliotek, med plass til kontorpult og store og små rom som er inndelt og innredet som ulike Snoezel-rom. Her er blant annet det hvite rom, det røde rom, det blå og det grønne. På veggene i oppholdsrommet er det lampetter, bilder og en tavle som viser hvem som kommer i dag. For Avanti er ikke et dagtilbud der en er hver dag, hele dagen, fem dager i uken. På Avanti kommer en, er en time eller to og går. På Avanti skal en være våken og ta til seg alle de sanselige opplevelsene senteret kan by på. Ca 50 personer benytter seg av tilbudet, barn, unge og voksne, de aller fleste med multifunksjonshemning.

Ingen skal være alene i Snoezel-rommene, her er våkenhet, kontakt og kommunikasjon det viktigste. Det er Brit som har ansvaret for denne delen av dagtilbudet, men det er en forutsetning at personalet som følger vedkommende deltar i og deler opplevelsen med brukeren. En skal ligge sammen i vannsengen og oppleve «verdensrommet», se på fisker og farger eller store rør med brusende vann. Gjennom kontakt blir opplevelsen sterkere, egenaktivitet stimuleres og en kan føle seg som aktiv deltager i verden.

På andre siden av inngangen er det også rom, men disse er mindre og ikke minst, varmere. Her er sansestimuleringsrom, massasjerom, ballrom, musikkrom og stort bad. Mange av de som benytter seg av Avanti er rullestolbrukere som på grunn av Cerebral Parese og kroppsstilling har hodet vendt oppover. I mange offentlige bygg er det takbelsyning, lysrør som skjære i øynene og som kan framkalle epileptiske anfall. På Avanti er all

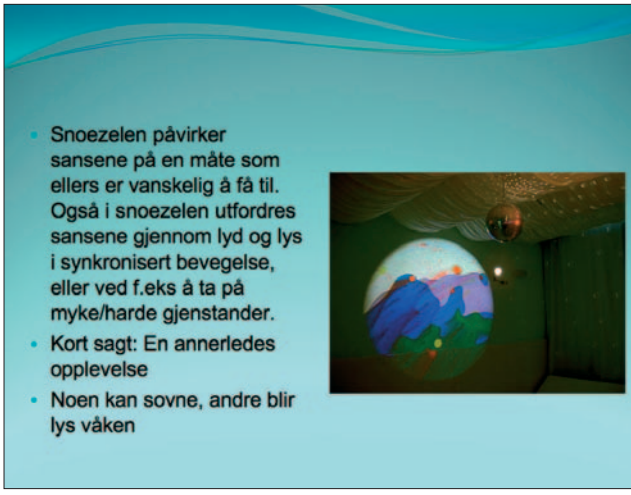

takbelysning beskyttet av silkepapir, hver lampe sin farge og når papiret blir skiftet i en av lampene er det et nytt papir i samme farge som kommer opp igjen. (Og ja, Avanti har fått tillatelse fra brannvesenet til å gjøre det på denne måten.)

Ingen personer benytter seg av Danicas tjenester akkurat i dag. På grunn av et avbud har hun god tid til å ta seg av meg, vise meg rundt og fortelle om det som jeg forstår ligger hennes hjerte nærmest. Hun viser meg inn i terapirommet der rolig musikk og deilige dufter av eteriske oljer stimulerer ører og nese. Her driver Danica sansemotorisk stimulering. Sansemotorisk stimulering er en metodisk framgangsmåte som hjelper personer til å oppdage sin egen kropp, sitt jeg og sine muligheter.

På gulvet ligger en stor madrass dekket av rene håndklær, en madrass med plass til to. Danica sier hun jobber på gulvet, enten ved siden av den som masseres, eller at hun har vedkommende sittende med ryggen mot hennes bryst og mage. «Bare slik kan personen kjenne min varme, min hud og mine hjerteslag» sier hun.

Danica forklarer hvordan hun bruker ulike former for massasje som ledd i sansemotorisk stimulering. Kroppskontakt, varme, olje og bar hud er viktig. Brukerne har bare undertøy på og selv er hun kledd i singlet slik at hud kan møte hud. Massasjen starter alltid på føttene og arbeider seg oppover og utover. Alltid i samme rekkefølge, start og avslutning er alltid den samme og alle legemsdeler som berøres benevnes. Kommunikasjon står i høysetet og kontakten holdes gjennom klar stemme og fysisk berøring. Som Danica sier «En kan ikke ikke kommunisere». Selv om mennesker ikke har evne til å kommunisere gjennom språk, blikkontakt, mimikk eller gester, vil de kunne bruke andre uttrykksmåter

Sansemotorisk stimulering

Sansemotorisk stimulering er en metodisk framgangsmåte som tar i bruk hele sanseapparatet for å hjelper en sterkt funksjonshemmet person til å oppdage sin egen kropp, sitt jeg og sine muligheter. Taktil stimulering er stimulering av berøringssansen gjennom motorisk aktivitet og gjennom kontakt med seg selv og andre. En kan blant annet kjenne forskjell på varme og kulde og lette og dype trykk. Auditiv stimulering får en til gjennom musikk og intonasjoner og bevisst stemmebruk. Visuell stimulering skjer gjennom variasjon av lys i intensitet og farge. Vestibulær stimulering skjer gjennom at hodet og resten av kroppen forandrer stilling. Vibratorisk stimulering. Her bruker en ulike vibrerende gjenstander som gir en avslappende effekt, men som også kan føre til oppmerksomhet og våkenhet. I tillegg benyttes smaks – og luktstimulering.

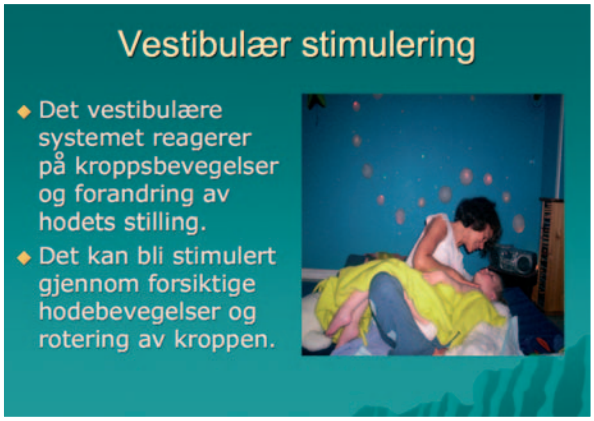

som bevegelse, muskeltonus, berøring, lyder og pust. Som medspiller og samhandler må en være våken og var for det den andre uttrykker.

I et hjørne av rommet står et akvarium der bobler og lys skyter gjennom vannet, men ikke fort, bare behagelig, slik at en kan følge det med blikket. Ved siden av den store madrassen er det en hylle med flasker fulle av olje, her er massasjedyr og fargerike fjær. Danica lar alltid vedkommende kjenne med hendene på massasjedyrene før hun bruker dem på ryggen, magen og eller armene. De ulike objektene blir benevnt og introdusert i samme rekkefølge hver gang.

Mange av brukerne har pareser i svelget og får sondemat, men smak – og luktesansene kan stimuleres likevel. Ved hjelp av bommulspinner, krydder og ulike eteriske oljer blir sansene stimulert. Jeg får prøve, og en etter en, kjenner jeg smakene av sitron, vanilje og kanel spre seg i munnen min. Og som et mantra går det gjennom hodet; i den samme rekkefølge, hver gang. Kommunikasjon og forutsigbarhet. Signaler, forventning og stimulering.

I rommet ved siden av får en av brukerne massasje og soneterapi. Hele mannen ser ut til å kroe seg når Anne Karin masserer, strekker og bøyer de ulike kroppsdelene. Også her er det behagelig lys, gode lukter og varmt.

De fleste som benytter Avanti utrykker seg ikke gjennom ord, men gjennom følelser og kroppsspråk. «For mange av oss er dette et fremmed språk, et språk vi må lære» sier Danica. Selv kommer hun fra Chile og har med seg en kultur der kroppskontakt og fysisk nærhet er mye vanligere enn hos oss, men som hun sier: «Jeg har arbeidet med multifunksjonshemmede i 20 år og jeg vet ingen bedre måte å få kontakt og stimulere til aktiv deltagelse og kommunikasjon. Jeg ser at det er vanskelig for mange nordmenn å gjøre det samme som meg, å bruke kropp og hud på denne måten, men for disse menneskene blir kroppskontakt og taktil stimulering det viktigste. Min erfaring er at brukerne blir mer oppmerksom på seg selv og sine omgivelser. Det ser ut til at aktivitetsnivået generelt øker, særlig med hensyn til å erfare og lære hva som er behagelig og hva som gir nærhet og trygghet for den enkelte».

For nærmere informasjon om Avanti:
http://www.dagtilbudene.no/ostbyen/avanti.htm
Utvikling nr. 2 2007 utgitt av Nasjonalt kompetansemiljø om utviklingshemning
http://www.naku.no